

Kirja-arvosteluja

Kansantalouden tilinpitoa pehmokuvauksena

Jyrki Vesikansa, Kehityskaudesta elintaso-Suomeen. Itsenäisen Suomen talouden vaiheita ja niiden taustaa. Otava, Keuruu 1992. 336 s.

Suomen taloushistorian yleisoppikirjan ilmestyminen antoi odottaa itseään kauan. Voidaan kiistellä, ansaitseeko tämän arvon *Eino Jutikalan* kirjoittama *Suomen talonpojan historia* (1942), hänen toimittamansa *Suomen talous- ja sosiaalhistorian kehityslinjoja* (1968), *Pentti Virrankosken Suomen taloushistoria kaskikaudelta atomiaikaan* (1975) vai vastako upea kolmiosainen *Suomen taloushistoria* (1980—83). Yhtä elinkeinoalaa tai suuryritystä koskevia monografioita on tosin julkaistu paljon. Kuitenkin vasta Suomen Pankin kasvututkimukset (alkaen 1966), niiden itsenäinen yhdistelmä *Riitta Hjerppen Suomen talous 1860—1985* (1988) ja viimeksimainitun kansanpainos eli *Kasvun vuosisata* (1990) ovat luoneet riittävät puitetiedot taloushistorioitsijoiden ja ekonomistien vuoropuhelulle.

Jyrki Vesikansa on historioitsija koulutukseltaan, mutta taloustoimittajana, päätoimittajana ja suuren vaikuttaja-yhtiön tiedotuspäällikkönä toiminut moniottelija. Hänen historianmiehen — ei siis ekonomistin — otteensa paljastuu saatesanojen tunnustuksessa: »Minua on aina hieman häirinyt sellainen kansantaloudellinen tarkastelutapa, jossa kokonaiskäsyt, toimialat ja muut abstraktit käsitteet liikkuvat sinne ja tänne. Näiden siistien käsitteiden ja muhkeiden miljardilukujen taustalla on kuitenkin aina varsin arkista työtä, yrityksiä ja tuotteita sekä tavallisten ihmisten käsittämiä rahanmääriäkin». Vesikansa ilmoittaa itse lisäksi,

että teos on tarkoitettu tavallisille, asioista kiinnostuneille suomalaisille, ei asiantuntijoille.

Lukuunottamatta kuutta Riitta Hjerppen teoksista lainattua kuviota ja yhtä liitetaulukkoa Vesikansa ei todellakaan kirjoita bruttokansantuotteesta, kokonaiskulutuksesta ja investoinneista eikä eri elinkeinojen kansantuotteesta. Hänen käyttämänsä numerot ovat valituilta vuosilta esitettyjä kansantuotteen prosenttiosuuksia, työllisyyksiä, yritysten, maatilojen, kotieläinten ja autojen lukumääriä. Voi olla, että joku tavallinen suomalainen ymmärtää vain tämän luokan numeroita. Näin ollaan aina miljoonaa pienemmissä, prosenttiosuuksia esiteltäessä jopa sataa pienemmissä numeroissa. Kun kuunnellaan suullista esitystä, pienet numerot ovat paikallaan. Sen sijaan uskoisin, että kirjallista esitystä luettaessa useimmat eiasiantuntijatkin tietävät, mikä luku tulee miljardin jälkeen numeroita johonon tai röykkiöön laitettaessa.

Teoksessa on aikajärjestyksen mukaisesti 11 lukua. Periodisointiongelman on enempiä selittelemättä ratkaistu siten, että eri kappaleiden aikarajat ovat sivumäärineen seuraavat: —1860 (20 s.), 1860—1917 (22 s.), 1918—1928 (26 s.), 1929—1939 (29 s.), 1939—1947 (22 s.), 1948—1957 (32 s.), 1957—1972 (50 s.), 1973—1986 (46 s.) ja 1987—1991 (43 s.). Ajanjakso saa uutena enemmän huomiota osakseen kuin menneenä. Ajanjaksojen valinnan voidaan katsoa riippuneen esimerkiksi seuraavista merkkipylväistä: kasvututkimusten alkuvuosi, Suomen itsenäisyys, suuri lamakausi, toisen maailmansodan alku, Marshall-avun hylkääminen ja kolmen suuren hallituskausi, devalvaatio ja ulkomaankaupan vapauttaminen, vapaakauppasopimus EEC:n kanssa, kokoo-

muksen hallitukseen meno ja kirjan saatesanojen päivääminen. Historian miehet valitsevat itse periodijakonsa. Voidaan kuitenkin kysyä, eivätkö eduskuntavaalit ja hallitusten vaihdokset ole vaikuttaneet mitään Suomessa noudatettuun talouspolitiikkaan ja eikö se ole vaikuttanut mitään Suomen talouden vaiheisiin. Suomen eduskuntavaalit eivät ole tosin dramaattisesti heilutelleet puolueiden voimasuhteita. Siitä huolimatta Suomen talouden kehitys ei voine olla vain ulkomaiden, virkamiesjatkumoa edustavien ministeriöiden kansliapäälliköiden ja Suomen pääjohtajien viisauden varassa. Rohkenisin väittää, että eduskuntavaalit esimerkiksi vuosina 1937 ja 1966 vaikuttivat joihenkin noudatettuun talouspolitiikkaan. Aina-kin näin tekivät vuoden 1991 vaalit.

Vesikansan oma analyysi lähtee ainakin implisiittisesti siitä, että Suomen taloutta heiluttavat sodat, ulkomaiden suhdannekehitys, integraatio, vientimenestys ja taitavat yritysjohtajat, mutta ei sanottavasti Suomessa harjoitettu talouspolitiikka. Sekä ensimmäinen että toinen maailmansota ja itsenäisyyden aamunkoitto ai-

heuttivat tosin verotuksen kiristymisen. Kansaneläkejärjestelmä ja moderni hyvinvointivaltio tulivat kuvaan, kun kansantalous kesti ne. Hallituksilla ja eduskunnan voimasuhteilla on tuntunut olevan vain osuutta tähän prosessiin.

Kirjan erinomaisen osan muodostaa kuusi yritysten sukupuuta, joissa kuvataan parinkymmenen nykyisen suuryrityksen muodostuminen fuusioineen ja diffuusioineen. Tämä osa on todella sellaista *industrial economics'ia*, johon ei kansantalouden tilinpidon avulla pystytä.

Taitavana lehtimiehenä Vesikansa kirjoittaa hyvin. Monilla ekonomisteilla olisi syytä oppia siitä, miten hyvä kirjoitaja saa historiallisen kansantalouden tilinpidon tiedon ja kertomuksen perille ilman numeroitakin. Kirjan viimeinen luku »Hyvinvoinnin mahdollisuudet ensi vuosituhanalla» osoittaa puolestaan, että ideologiat elävät yhä. Olen vakuuttunut, että ensi vuosituhanalla ilmenee taas Vesikansan arvostamille arvoille vasta-arvoja. Historia siis jatkuu. Vesikansa ei ole kirjoittanut kirjaansa ekonomisteille. Se on niin hyvä, että tehdään tekijälle kiusaa ja luetaan se joukolla.

Jussi Linnamo